

Visoka pesem slovenskih impresionistov

Monografija Milčka Komelja Obsežno delo v omejeni nakladi tristo izvodov je namenjeno predvsem bibliofilom

»Visoka pesem o slovenski zemlji in človeku na njej.« Tako je umetniški opus Ivana Groharja, Riharda Jakopiča, Matije Jame in Matjeja Sternena v pravkar izdani knjigi *Mojstri slovenskega impresionizma* orisal umetnostni zgodovinar Milček Komelj. Gre za velikopotezen bibliofilski projekt Cankarjeve založbe in Mladinske knjige v omejeni nakladi tristo izvodov.

PETER RAK

Milček Komelj je nedvomno eden od naših največjih polihistorjev, poleg tega je eden redkih, ki ob strokovnosti pri interpretaciji umetnin uporablja tudi poglobljene emocionalne identifikacije z umetniškim delom ter sinteze različnih umetniških zvrsti, predvsem literature in splošne kulturne zgodovine, ter tako zunaj shematičnih in formalističnih šablon ponuja drugačno, bolj poglobljeno izkušnjo. Ali kot je zapisal Marijan Tršar: »Komelj mimo preciznih racionalnih analiz osvaja z omamnim fluidom besedne metaforike.«

Knjiga *Mojstri slovenskega impresionizma* ni izjema. Kot je poudaril na predstavitvi v Narodni galeriji, je bil sprva začuden, da so projekt ponudili njemu, saj se je v svojem izredno raznolikem delu posvečal predvsem slovenskemu ekspresionizmu. Vendar je nato z veseljem napisal besedilo, ne nazadnje je od otroških let navdušen nad dosežki naših impresionistov, katerih dela si je ogledoval s stricem, že takrat so se mu »usedli v srce«. Knjiga je predvsem plod njegove ljubezni do te umetnosti, v ospredju njegovega zapisa je berljivost, torej preplet informativnosti in poetičnega podajanja vsebin, resda pa je nato preučil tudi vse novejšo umetnostnozgodovinske izsledke ter jih vključil v knjigo.

Slovenska identiteta

V monografiji je poskušal približati delo slovenskih impresionistov, od skupnih začetkov v münchenški šoli Antona Azbeta in znamenite razstave v Mietkejevi galeriji na Dunaju leta 1904, s katero so se renimirali, prek skupnega ustvarjanja na Škofjeloškem, ko so bili še nekakšni »ptiči iz istega gnezda«, do njihovih poznejših karier, ki so potekale zelo različno. »V kasnejšem obdobju so se razvili tako, da

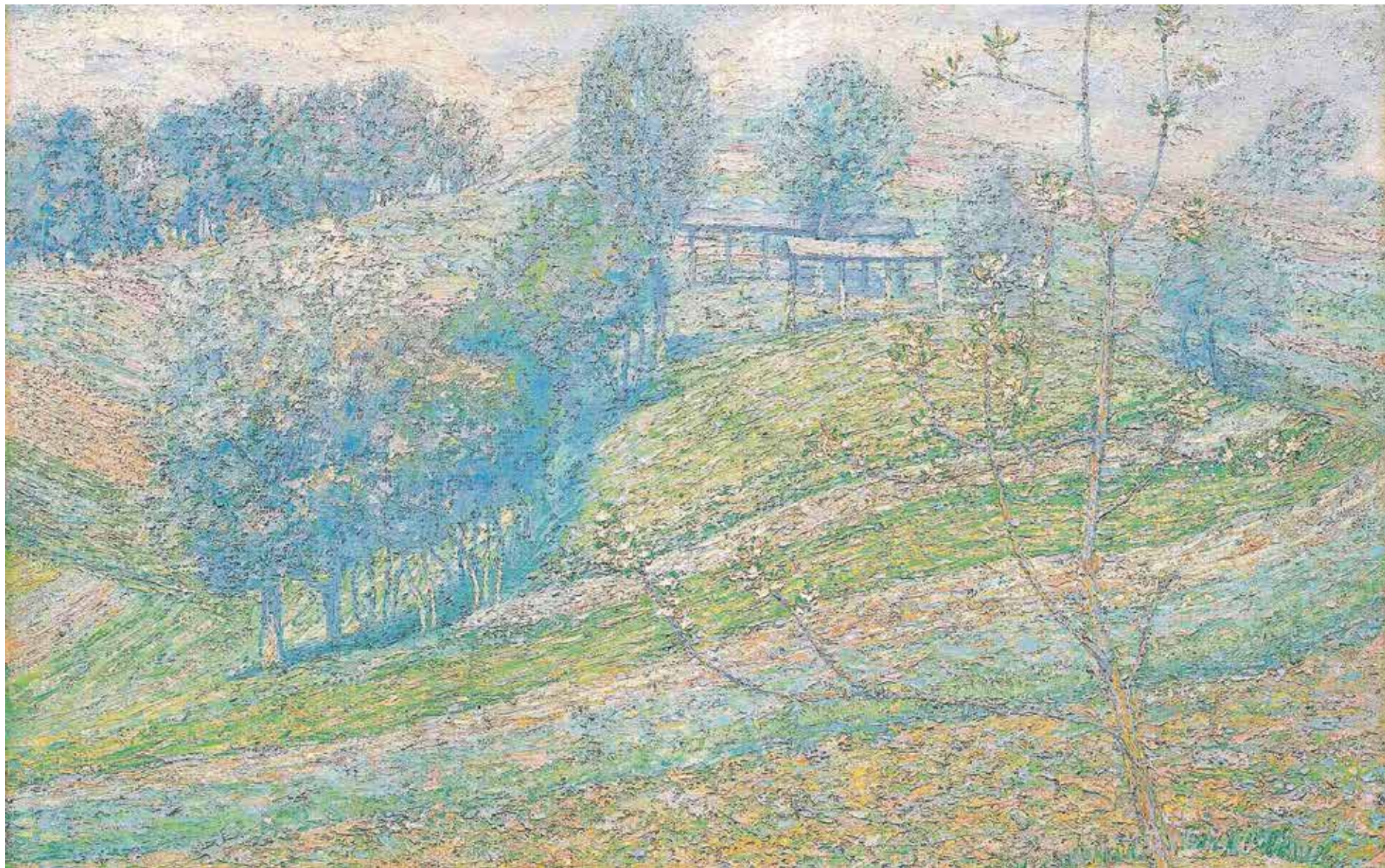
»Impresionisti so prvi izrazili slovenski značaj in duševnost, ljubezen do slovenske zemlje in človeka v likovni umetnosti,« je zapisal Milček Komelj.
FOTO LEON VIDIC

je vsak našel svojo dušo, bili so si zelo različni, med nekaterimi, recimo med Jakopičem in Sternom, so nastali tudi spori in polemike,« je dejal Komelj.

Slovenski narod se je z umetniškimi dosežki šele z impresionisti enakovredno in dokončno pridružil drugim kulturno razvitejšim in številnejšim evropskim narodom.

MILČEK KOMELJ

Eno od vodil je bila predstavitev slovenskega karakterja v impresionističnih delih, vključno z dilemami, ali naj slovenska likovna umetnost v tem smislu temelji zgolj na določenih vsebinskih oziora ikonografskih vzorcih ali je v ospredju drugačno, težko ubesedljivo občutje oziroma »stimung«, ki je nepogrešljivo slovenska, kar sta med drugimi ob impresionističnih delih spoznala tudi Ivan Cankar in Oton Zupančič. »Po zori 20. stoletja je doživela sloven-

Groharjevi deli *Pomlad* (na fotografiji) in *Sejalec* sodita med ikonične slovenske slike. FOTO PROMOCIJSKO GRADIVO

ska umetnost dotlej nepojmljiv razcvet. Slovenski narod se je z umetniškimi dosežki šele takrat v širokem zamahu, enakovredno in dokončno pridružil drugim, kulturno razvitejšim in številnejšim evropskim narodom z bogatejšo kulturno tradicijo, ki so jim jo omogočili prijaznejša zgodovina, umetnosti bolj naklonjeno družbeno zaledje ter večja narodna samostojnost in samozavest,« je zapisal Komelj.

Brez epigonstva

Po njegovih besedah je v slikah slovenskih impresionistov »prvič zablestelo s prvinsko močjo življenjsko veselje ob doživetu

bistva slovenske narave in krajin: njeno specifično občutenje, razigrana lepota v barvnih vibracijah, strmenje umetnika in vizija zasanjanega srca, spoštovanje in ponižna otožnost. Impresionisti so prvi izrazili slovenski značaj in duševnost, ljubezen do slovenske zemlje in človeka v likovni umetnosti. Se vedno delujejo živo in tvorno na našo zavest tako imenovane 'svete podobe': lirično himnična Groharjeva *Pomlad* ali v prihodnost zagledan *Sejalec*, *Rajanje* Matije Jame kot utelešenje sončne vedrine, mistično vizionarstvo Jakopičevega *Svetnika* in oživljajoča svetlobna energija *Križank jeseni*, žareče sproščen

Sternenov *Rdeči parazol* ...« Takšni pogledi zanikajo nekaj prevladujočo tezo, da smo bili Slovenci v umetnosti večni zamudniki in epigoni. Impresionisti so bili pionirji pri vzpostavljanju avtentične slovenske umetnosti, ki ni imela domačjskega karakterja, temveč je bila tudi univerzalna, res pa trendi globalizma in multikulturalizma poskušajo izbrisati vsakršno narodnostno specifikko.

Za entuziastične bibliofile

Kako poetično Komelj pristopa k umetninam, se kaže tudi v spretnem besedilu k posameznim slikam. Med ikonične podobe slovenskega impresionizma ne-

dvomno sodi Groharjev *Sejalec*, ki ga Komelj opiše kot »arhetipski prizor, ki je zasejan zavesten izraz slovenskega kmečkega poslanstva in je podoba naše povezanosti z zemljo, slavospev domači zemlji, največja slovenska slika, ki izžareva slovenstvo«, nič manj znano *Pomlad* istega avtorja pa pospremi z opisom, da je slika »razprostrta kot cvetoča tkanina ali kot poetična simfonična pesnitev iz barvnih zvokov in sozvočij, resnično kot dotlej neviden prototip hribovito valovite, brsteče in barvite slovenske zemlje – mitična slika cvetoče slovenske zemlje«. Nedvomno izrazito emocionalna interpretacija, pri kateri Komelj vztraja, četudi

po njegovih besedah danes to nekako ni moderno.

Res pa knjiga, ki je nastala v sodelovanju s tridesetimi slovenskimi galerijami in muzeji ter različnimi kulturnimi institucijami, ne bo dostopna vsakomur. Kot omenjeno, gre za bibliofilsko izdajo v nakladi tristo izvodov, kupec mora zanjo odšteti 2490 evrov, za to pa dobi obsežno ročno vezano monografijo s tristo vrhunskimi reprodukcijami, leseno škatlo, v katero jo lahko varno spravi, in bombažne rokavice za listanje po njej. In še uokvirjeno reprodukcijo Jakopičevega *Sejalca*, ki je pritrjena na naslovnico, vendar jo lahko snamete in obesite na steno.

Ne nasedajte – kultura pripada vsem

Turnerjeva nagrada Tokratni dobitnik je kipar Jesse Darling

Darling ustvarja skulpture iz vsakdanjih objektov, kot so zvarjene pregrade oziroma ograje, zavese, fascikli in zaščitni trakovi. FOTO ANGUS MILL

Turnerjevo nagrado, eno od najprestižnejših nagrad na področju sodobne umetnosti za umetnike, ki bivajo ali delujejo v Veliki Britaniji, je letos prejel Jesse Darling (1981). V skulpturah iz vsakdanjih predmetov ponazarja nestabilnosti sveta ter preizkušnje ustajene predstave o delavstvu, razredu, britanstvu in moči, je zapisala Žirja.

PIA PREZELJ

Umetnik, rojen v Oxfordu, ki je z nagrado za samostojno razstavo *No Medals, No Ribbons* (Nobenih medalj, nobenih trakov) v galeriji Modern Art Oxford ter samostojno razstavo *Enclosures* (Ograjevanja) v galeriji Camden Art Centre prejel tudi 25.000 funtov ter se pridružil naboru dosedanjih dobitnikov, kot so Anish Kapoor, Wolfgang Tillmans, Rachel Whiteread in Lubaina Himid, se ukvarja s kiparstvom, instalacijo, videom, risbo, zvokom, besedilom in performansom, posveča se tudi pisanju poezije.

Darling nestabilne, majave skulpture, ki (namenoma) vzbujajo občutek, da se bodo vsak trenutek sesedle, ustvarja iz vsakdanjih objektov, kot so zvarjene pregrade oziroma ograje, zavese, fascikli in zaščitni trakovi, pa tudi iz medicinskih pripomočkov, na primer

bergel, s čimer raziskuje polje krhkosti oziroma ranljivosti – tako nas samih kot tudi struktur, v katere smo vpeti, naj bodo družbene, politične, socialne ali ekonomske.

Kot je v zahvalnem govoru dejal Jesse Darling, nam umetnost pomaga razvijati še druge veščine. Ostro kritiko je namenil nekdanji britanski premierki Margaret Thatcher, ki je »zmanjšala poučevanje umetnosti v šolah, češ da ni ekonomsko upravičeno. Tlakovala je pot največjemu triku, ki so se ga torijci kadarkoli lotili: prepričati britanske delavce, da so študij, samoučaznanje in to, kar časopisne priloge opisujejo kot 'kulturo', namenjeli le nekaterim Britancem iz določenih družbeno-ekonomskih okoliš. Hočem reči, da ne nasedajte – to pripada vsem.«

Zatem je umetnik potegnil iz žepa palestinsko zastavo. Ko so ga novinarji pozneje vprašali, zakaj, je dejal: »Ker se dogaja genocid in sem hotel o tem nekaj povedati na BBC.« Za Turnerjevo nagrado so bili nominirani še Ghislaine Leung za samostojno razstavo *Fountains* (Fontane) v Københavnu, Rory Pilgrim za projekt *Rafts*, ki je nastal po naročilu galerije Serpentine in prepleta zgodbe, pesmi, glasbo ter film, in Barbara Walker za projekt *Burden of Proof* (Breme dokaza), v katerem je raziskovala vpliv škandala Windrush.

Načrtni boj proti šušmarjem in špekulantom

Sedemdesetletnica Društvo slovenskih književnih prevajalcev skrbi za visoko raven prevajalskega dela

Najmlajše od treh društev v vili na Tomšičevi v Ljubljani, Društvo slovenskih književnih prevajalcev, ki si deli prostore z Društvom slovenskih pisateljev in slovenskim Penom, bi moralo sredi poletja, 1. avgusta, slaviti častitljivo obletnico, sedemdesetletij delovanja. Slovesnost bo v Mestnem muzeju Ljubljana danes zvečer, po besedah predsednice, prevajalke Tanje Petrič, pa po malem praznujejo vse leto.

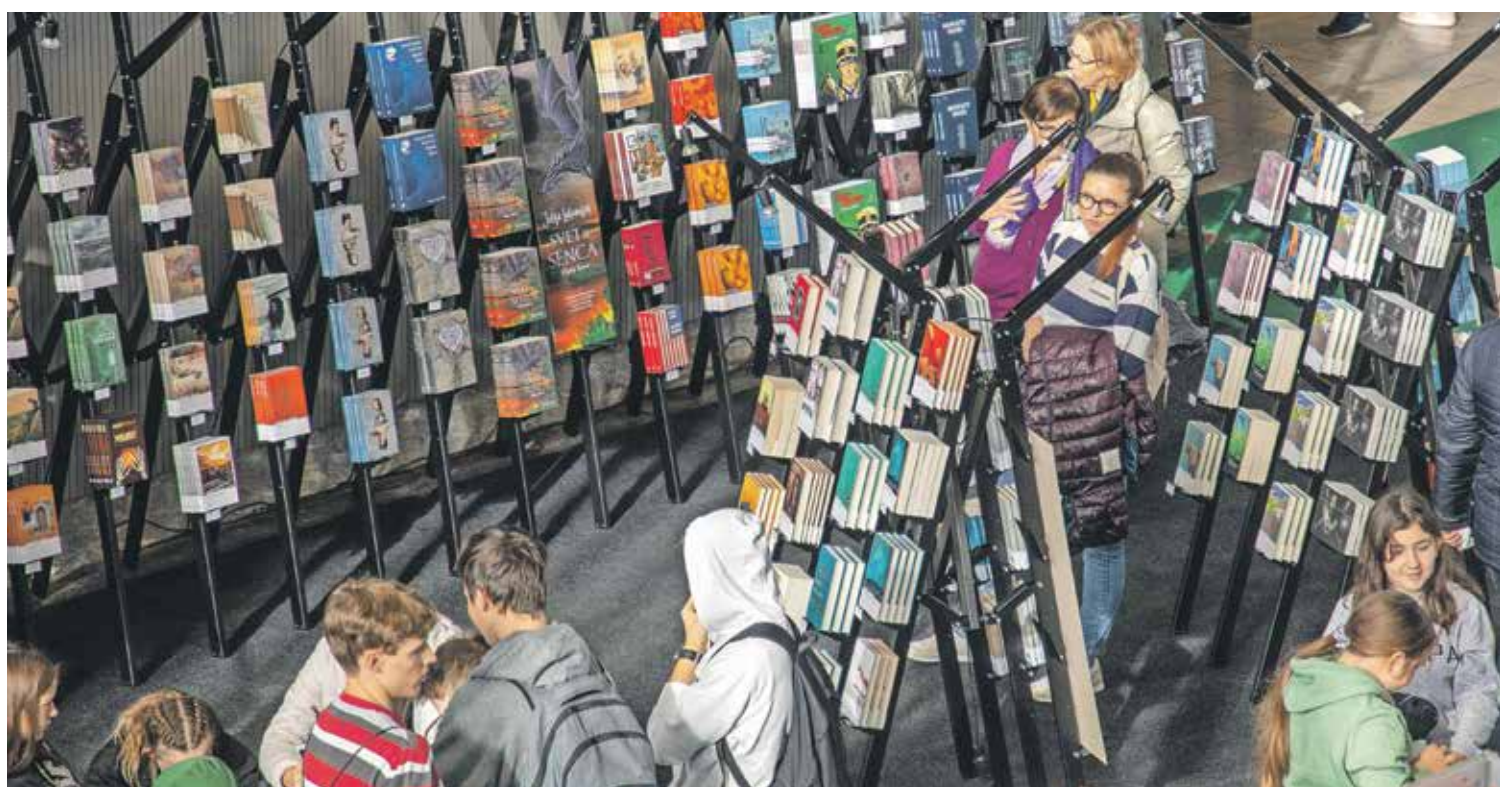
IGOR BRATOŽ

Ena od priložnosti bo redni letni občni zbor, ki ga bodo izvedli 19. decembra, sijajna priložnost je bila tudi organizacija mednarodne generalne skupščine CEATL, Evropskega sveta združenih književnih prevajalcev v Ljubljani maja. Danes bo v Mestnem muzeju Ljubljana tudi posebna slovesnost ob 70-letnici Društva slovenskih književnih prevajalcev, katere častno pokroviteljstvo je sprejela ministrica za kulturo Asta Vrečko. »Ob jubileju,« je dodala Tanja Petrič, »smo se tudi malce 'preoblekli' – dobili smo novo celostno podobo z logotipom vred, spletno stran in svoj mot 'Tvrda za trenje najrjših orehov, prevajanje stihov, vinjet in špehov. Ilustracijo za jubilejno vrečko nam je narisal sveži prejemnik nagrade Šeršernovega sklada, stripar Ciril Horjak.«

Kdor se želi včlaniti ...

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je bilo ustanovljeno leta 1953 kot Društvo prevajalcev Slovenije. Zamišljeno je bilo kot nekakšna vzporednica pisateljskemu društvu, torej predvsem kot društvo prevajalcev literarnih del, zato se je kmalu pokazala potreba po ustanovitvi še enega strokovnega združenja, Društva strokovnih prevajalcev (pozneje Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev), Društvo prevajalcev Slovenije in nazadnje v Društvo slovenskih književnih prevajalcev (DSKP).

Slovenski poročevalec je 15. marca 1953 priobčil kratko notico oziroma poziv: »Slovenskim prevajalcem! V Ljubljani se ustanavlja Društvo prevajalcev Slovenije.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je bilo ustanovljeno leta 1953 kot Društvo prevajalcev Slovenije. FOTO VORANC VOGEL

Pravico do članstva imajo samo aktivni prevajalci književnih in znanstvenih del. Društvo se bo ustanovilo, če se oglasi zadosti članov. Ustanovni občni zbor bo v kratkem [...].« Ustanovni občni zbor novega prevajalskega društva je bil 1. avgusta 1953; ob ustanovitvi je društvo, ki skladno s statutom združuje prevajalce leposlovja, humanistike in družboslovja, imelo 59 članov.

Sindikalistične in celovske pravice

V časniku *Ljudska pravica* so 3. avgusta 1953 poročali: »Ustanovljeno je Društvo prevajalcev – Društvo bo sprejelo med svoje člane vse resne in kvalitetne prevajalce na področju LRS. Skrbelo bo za dobre prevode, načrtno se borilo proti šušmarjem in špekulantom, skušalo priti v stik z založniškimi podjetji ter jim po-

magati ali vsaj svetovati že pri izbiri del, ki naj bi bila prevedena [...].«

Združitev prevajalcev v interesno in strokovno združenje je pripomogla k uveljavitvi stroke ter pridobitvi »sindikalističnih in celovskih pravic«, kakor je pred leti zapisal prevajalec Janko Moder, med drugim tudi k vključitvi književnih prevajalcev v status umetniških poklicev, ki ga je država začela podeljevati leta 1954.

Danes je DSKP strokovno združenje, ki skrbi za ohranjanje visoke ravni prevajalskega dela in uveljavitev stroke ter za stike med prevajalci in njihovo seznanjanje s teoretičnimi, zgodovinskimi, socialnimi in praktičnimi vidiki prevajalstva. Svoje cilje uresničuje (med drugim) s prirejanjem literarnih in debatnih večer-

rov, strokovnih srečanj, predavanj, posvetovanj ipd., s spodbujanjem mednarodne študijske izmenjave prevajalcev, s sodelovanjem z drugimi kulturnimi, izobraževalnimi in strokovnimi organizacijami ter ustanovami pri nas in po svetu, z izdajanjem publikacij o prevajalstvu in sodelovanjem pri teh publikacijah drugih izdajateljev. DSKP je včlanjen v Evropski svet združenih književnih prevajalcev – CEATL (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires).

Refleksija prevodov

K portretu društva, ki vsako leto podeljuje tudi številne nagrade – Sovretovo za najboljši prevod, sovetovo za najboljši prevod, sovetovo za najboljši prevod – sodelovanjem pri nas in po svetu, z izdajanjem publikacij o prevajalstvu in sodelovanjem pri teh publikacijah drugih izdajateljev. DSKP je včlanjen v Evropski svet združenih književnih prevajalcev – CEATL (Conseil Européen des Associations de Traducteurs Littéraires).

Sistemska podpora društvu omogoča sorazmerno kontinuiran razvoj in nadgradnjo dejavnosti, je poudarila Tanja Petrič, predsednica Društva slovenskih književnih prevajalcev.